

ĐANRIKO KAROFILJO
NESVJESNI SVJEDOK

NASLOV ORIGINALA
Testimone inconsapevole
Gianrico Carofiglio

© 2002 BY GIANRICO CAROFIGLIO
FIRST ITALIAN EDITION SELLERIO EDITORE PALERMO
© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2024.

IZDAVAČ:
Imprimatur d.o.o.
Miše Stupara 4
Banja Luka
info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović
LEKTURA: Sonja Lero Maksimović
DIZAJN KORICA: Dragana Vasić
GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović
ŠTAMPA: Skandi s.p.
ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević
TIRAŽ: 500
GODINA: 2024.
ISBN: 978-99976-53-49-9

DISTRIBUTER ZA SRBIJU:
BIBLIONER d.o.o.
Dunavski kej 12, 11000 Beograd
office@biblioner.rs
011/3284-094, 066/802-13-32

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Đanriko
Karofiljo

NESVJESNI
SVJEDOK

Prevod:
Amra Olovčić

*Što gusjenica naziva krajem svijeta,
ostatak svijeta naziva leptirom.*

Lao Ce, Knjiga puta i vrline

PRVI DIO

1

Sjećam se jako dobro dana, tačnije poslijepodneva, prije nego što je sve počelo.

Bio sam u kancelariji već petnaest minuta i nisam imao nimalo volje da radim. Već sam pregledao i elektronsku i papirnu poštu, vratio na mjesto neke razbacane papire, obavio nekoliko beskorisnih telefonskih poziva. Ukratko, iscrpio sam sve izgovore i onda zapalio cigaretu.

Sad ću u miru uživati u cigareti, a onda počinjem.

Kad završim cigaretu, mogao bih pronaći neki drugi izgovor. Možda bih mogao skoknuti do knjižare, uz izgovor da sam se sjetio neke knjige koju je trebalo da odem kupiti u Feltrineli, a nikako nisam stizao.

Dok sam pušio cigaretu, zazvonio je telefon. Poziv je bio s lokala, moja sekretarica iz predsoblja.

Došao je neki gospodin koji nije imao zakazano, ali je rekao da je hitno.

Gotovo nikad niko nema zakazano. Ljudi idu kod advokata kad imaju hitne i ozbiljne probleme ili su ubijedeni da ih imaju, što očito znači isto.

U svakom slučaju, u mojoj kancelariji je to funkcionisalo ovako: moja sekretarica me nazove u prisustvu gospodina ili gospođe koji treba hitno da razgovaraju s advokatom. Ako bih bio zauzet: npr. s nekim drugim klijentom, puštao bih ih da čekaju sve dok ne završim.

Ako ne bih bio zauzet, kao tog poslijepodneva, isto bih ih puštao da čekaju.

Neka bude jasno da se u ovoj kancelariji radi i primiću vas samo zato što je stvar hitna.

Rekoh Mariji Terezi da prenese gospodinu kako će moći biti primljen za deset minuta, ali napominjem da mu neću moći posvetiti mnogo vremena, jer poslije imam važan sastanak.

Advokati, tako svi ljudi misle, često imaju važne sastanke.

Nakon deset minuta, ušao je taj gospodin. Imao je crnu, dugu kosu, crnu, dugu bradu i širom otvorene oči. Sjeo je, naslonio se na moj radni sto i nagnuo se prema meni.

Na trenutak sam bio siguran da je rekao: „Upravo sam ubio svoju ženu i svoju punicu. Dolje su u autu, u gepeku. Srećom, imam karavan. Šta ćemo sad, advokate?”

Nije tako rekao. Imao je kamper u kojem je pekao hamburgere i hrenovke. Sanitarni inspektori zaplijenili su mu kamper jer su higijenski uslovi u njemu bili, manje-više, kao kanalizacija u Varanasiju.

Bradonja je htio svoj kamper nazad. Znao je da sam dobar advokat jer mu je to rekao njegov prijatelj, moj nekadašnji klijent. Rekao je ime dile-ra droge za kojeg sam uspio postići sramno nisku kaznu. Dok je izgovarao ime, na licu mu je titrao odvratan, zavjerenički osmijeh. Zatražio sam mu pretjerano visok avans, na šta on, iz džepa, izvuče smotak novčanica, stotice i pedesetice.

Nemojte mi dati one umazane majonezom, molim vas, pomislio sam rezignirano.

Izbrojao je palcem i kažiprstom iznos koji sam mu zatražio. Ostavio mi je zapisnik o zaplje-ni i sve ostale papire. Ne, nije htio fakturu, šta bih s njom, advokate. Još jedan zavjerenički osmi-jeh. Naravno, mi, utajivači poreza, međusobno se razumijemo.

Prije nekoliko godina, prilično sam volio svoj posao. Sad mi je, međutim, izazivao neki neodre-đen osjećaj mučnine. Još kad sam se susretao sa subjektima kao što je prodavac hamburgera, muč-nina se pojačavala.

Pomislio sam da za večeru zaslužujem hre-novke gospodina Raspućina pa da završim u hitnoj pomoći. Tamo bi me dočekaio doktor Karasi.

Doktoru Karasiju, pomoćniku primariju-sa u hitnoj pomoći, umrla je djevojka od dvadeset jednu godinu zbog upale trbušne maramice jer je on rekao da su bolovi koje je imala bili menstrualni.

Njegov advokat, odnosno ja, uspio ga je oslobo-diti, a da ovaj nije izgubio ni dana službe niti lire od plate. Nije bio težak proces. Javni tužilac bio je idiot, a advokat druge strane krajnje nepismen.

Kad je bio oslobođen, Karasi me zagrlio. Imao je težak zadah, bio je oznojen i uvjeren da je pravda zadovoljena.

Na izlasku iz sudnice, sakrivao sam se od pogleda djevojčinih roditelja.

Bradonja je otišao, a ja sam, obuzdavajući mučninu, pripremao žalbu na zapljenu njegovog dragocjenog pokretnog restorana.

Onda sam otišao kući.

Petkom naveče, po pravilu, išli smo u kino, pa onda na večeru s istom grupom prijatelja.

Nisam nikad učestvovao u odabiru kina i restorana. Radio sam onako kako bi odlučili Sara i ostali i provodio večeri zadržavajući dah u iščekivanju kraja. Drugačije je bilo jedino ako bi se dogodilo da mi se neki film stvarno sviđa, ali ta je opcija bivala sve rjeđa.

Tog petka, kad sam se vratio, Sara je već bila spremna za izlazak. Rekao sam da mi treba barem petnaestak minuta za tuširanje i presvlačenje.

Aha, ona je izlazila s prijateljima. Kojim prijateljima? Onim s kursa fotografije. Mogla mi je to reći i ranije, pa bih se organizovao. Rekla mi je to juče i šta je ona tu mogla ako je nisam slušao dok je pričala. Dobro, nema potrebe za ljutnjom, mogao sam nešto iskombinovati da sam znao na vrijeme. Ne, nisam imao namjeru da je krivim. U redu, bilo je bolje prekinuti diskusiju.

Ona je izašla, a ja sam ostao kod kuće. Razmišljao sam da nazovem prijatelje i izađem s njima. A onda mi se učinilo tako besmisleno i teško objasniti zašto nema Sare i gdje je otišla, pa sam pomislio da bi me čudno gledali i, ukratko, odustao sam.

Pokušao sam nazvati jednu prijateljicu s kojom sam se u tom periodu ponekad krišom viđao, ali mi je, šapućući na telefon, rekla da je sa zaručnikom. Šta sam očekivao, u petak? Osjetio sam se nelagodno i pomislio da bi bilo najbolje da iznajmim dobar krimi-film, izvadim picu iz zamrzivača, uzmem veliko, hladno pivo i, na ovaj ili onaj način, petak veče bi prošlo.

Uzeo sam *Black Rain* iako sam ga gledao već dva puta. Pogledao sam ga i treći put i opet mi se svidio. Pojeo sam picu, popio sve pivo. Onda sam popio i jedan viski i ispušio više cigareta. Vrtio sam TV kanale otkrivši tako da su lokalne stanice opet počele da puštaju porno-filmove. To mi je pomoglo da shvatim kako je već bilo kasno, jedan iza ponoći, pa sam otišao na spavanje.

Ne znam kada sam zaspao ni kada se Sara vratila, jer nisam čuo kad je ušla.

Kad sam se ujutro probudio, ona je već bila ustala. Ušao sam u kuhinju pospanog lica i ona mi, bez riječi, nasu šoljicu američke kafe. Američka kafa, duža, uvijek nam se oboma sviđala.

Popio sam nekoliko gutljaja i taman sam je htio pitati kad se sinoć vratila, kad mi ona reče kako želi razvod.

Rekla je to jednostavno: „Gvido, želim da se razvedemo.”

Poslije mnogo sekundi zaglušujuće tišine, bio sam primoran na najbanalnije pitanje.

Zašto?

Rekla mi je zašto. Dok je govorila, bila je mirna i neumoljiva. Možda sam mislio da ona ne primjećuje kakav je bio moj život u posljednjih,

recimo, dvije godine. Međutim, primjećivala je i nije joj se sviđao. Ono što ju je najviše ponizilo nije bila moja nevjernost, ta me riječ pogodila kao da me pljunula u lice, već to što je nisam poštovao, nego sam je tretirao kao glupaču. Ona nije znala da li sam oduvijek bio takav ili sam takav postao. Nije znala koja joj se, od ove dvije pretpostavke, više sviđala, a možda joj više nije ni bilo važno.

Govorila mi je da sam osrednji muškarac ili sam to možda oduvijek bio. A ona nije željela da živi s osrednjim muškarcem. Ne više.

Kao pravi osrednji muškarac, nisam našao ništa pametnije da je pitam nego ima li drugog. Ona je jednostavno odgovorila da nema, ali da svakako, od tog trenutka, to ne bi trebalo da me se tiče.

Tačno.

Razgovor nije još dugo trajao i nakon deset dana bio sam van stana.

2

Dakle, bio sam, na civilizovan način, izbačen iz kuće i moj se život promijenio. Ne nabolje, iako to nisam odmah shvatio.

Prvih šest mjeseci osjećao sam olakšanje i, gotovo, zahvalnost prema Sari. Zbog hrabrosti koju je imala, a koja je meni oduvijek nedostajala.

Ukratko, izvadila je kestenje iz vatre za mene, kako se obično kaže.

Razmišljao sam mnogo puta kako onakva situacija nije mogla potrajati i kako je trebalo nešto

učiniti. Trebalo je preuzeti inicijativu, pronaći neko rješenje, razgovarati iskreno. Učiniti nešto.

Ali pošto sam bio kukavica, nisam učinio ništa, osim što sam krišom iskoristio neke prilike koje su mi se pružile.

Svakako, kad bih razmišljao o stvarima koje mi je rekla tog jutra, boljele su me. Tretirala me kao mediokritet i malu kukavicu, a ja sam to podnio bez reagovanja.

Tako sam u danima koji su slijedili nakon te subote, tačnije kad sam već bio otišao u novi stan, razmišljao mnogo puta o tome šta je trebalo da odgovorim kako bih sačuvao barem malo dostojanstva.

Padale su mi na pamet rečenice tipa: „Ne želim negirati svoju odgovornost, ali te podsjećam da krivica nikad nije samo na jednoj strani.” I stvari slične tome.

Srećom, to se desilo tek nakon nekoliko dana. Te subote sam, međutim, zašutio i tako barem izbjegao ispasti smiješan.

Nakon nekog vremena prestao sam s tim razmišljanjima, od svega je ostalo samo poneko probadanje u grudima. Kad bih razmišljao gdje je Sara u tom trenutku, šta radi i *s kim* je.

Znao sam dobro kako ublažiti ta probadanja i kako ih natjerati da brzo nestanu. Tjerao sam ih tamo odakle su došla, čak dublje i skrivenije.

Nekoliko mjeseci vodio sam život bez pravila, kao prvorazredni samac. Takozvani sjajni život.

Kretao sam se u nevjerovatnom društvu, išao na bezvezne zabave, pijući previše, pušeci previše, itd.

Izlazio sam svako več. Ostati sâm kod kuće bila je nepodnošljiva pomisao.

Imao sam nekoliko djevojaka, naravno.

Ne sjećam se nijednog razgovora s nekom od njih.

Usred svih ovih dešavanja, održano je ročište o sporazumnoj rastavi. Nije bilo problema. Sara je ostala u stanu koji je i bio njen. Ja sam se trudio da se držim dostojanstveno odbijajući da odnesem namještaj, kućanske aparate, ukratko, bilo šta osim svojih knjiga, i to ne svih.

Susreli smo se u holu kancelarije predsjednika suda koji se bavio razvodima. To je bio prvi put da je vidim nakon što sam bio otišao iz stana. Skratila je kosu, malo preplanula i ja sam razmišljao gdje je mogla preplanuti i *s kim* je otišla kako bi preplanula.

Nije to bila ugodna misao.

Prije nego što sam mogao išta reći, ona je prišla i lagano me poljubila u obraz. Ovo mi je, više od bilo čega drugog, pružilo osjećaj da se više ništa ne može popraviti. S upravo navršenih trideset osam godina, prvi put sam otkrio da se stvari u životu zaista završavaju.

Predsjednik je pokušao da nas pomiri kako mu je nalagao zakon. Mi smo bili pristojni i civilizovani. Govorio sam malo, uglavnom je ona pričala. Odlučili smo, reče. Bio je to korak koji smo napravili obostrano se poštujući, mirno.

Šutio sam, klimao glavom, u tom sam filmu bio glumac, ali ne protagonist. Sve se brzo završilo pošto nije bilo problema s novcem, stanovima, djecom.

Kad smo izašli, opet me poljubila, ali ovaj put u ugaio usana. „Ćao”, rekla je.

„Ćao”, rekao sam kad se ona već bila okrenula i otišla.

„Ćao”, rekao sam opet uprazno nakon što sam, naslonjen na zid, ispušio jednu cigaretu.

Otišao sam kad sam primijetio začuđene poglede uposlenika koji su prolazili pored mene.

Napolju je stiglo proljeće.

3

Proljeće se brzo pretvorilo u ljeto, ali dani su prolazili, uvijek isti.

I noći su bile sve iste. Mračne. Sve do jednog junskog jutra.

Bio sam u liftu, vraćajući se sa suda, i penjao sam se u svoju kancelariju na osmi sprat kada me, iznenada i bez razloga, obuze napad panike.

Izašao sam iz lifta i ostao na stubištu neko vrijeme, zadihan, obliven hladnim znojem, s mučninom, pogleda prikovanog na aparat za gašenje požara. Prestravljen.

„Jeste li dobro, advokate?” Glas gospodina Strišulja, finansijskog službenika u penziji, koji je stanovao na spratu iznad, zvučao je pomalo zbušnjeno, ali i zabrinuto. „Dobro sam, hvala. Potpuno sam lud, ali ne vjerujem da je to problem. Kako ste vi?”

Nisam tako rekao. Rekao sam da sam imao blagu vrtoglavicu, ali da je sad sve u redu, hvala, ugodan dan.

Naravno, nije bilo sve u redu, što sam sljedećih dana i mjeseci i te kako uvidio.

Najprije sam, ne shvatajući šta mi desilo tog jutra u liftu, bio opsjednut mišlju da se može ponoviti.

Tako sam prestao ići liftom. Bila je to glupa odluka koja je samo pogoršala stvari.

Nakon nekoliko dana, umjesto da budem bolje, počeo sam se plašiti da me napad panike može uhvatiti svugdje i u svakom momentu.

Kad sam bio dovoljno zabrinut, uspio me uhvatiti novi napad, ovaj put na ulici. Bio je manje nasilan nego prvi put, ali je njegov efekat, na dane koji su slijedili, bio razarajući.

Barem mjesec dana sam živio u stalnom strahu da će me uhvatiti novi napad panike. Kad se sada osvrnem na to, izgleda mi smiješno. Živio sam u strahu da će me uhvatiti strah.

Mislio sam da mogu poludjeti ili, eventualno, umrijeti ukoliko se ponovi. Umrijeti lud.

Ovo me, sa sujevjernim strahopoštovanjem, podsjetilo na događaj koji se desio prije mnogo godina.

Bio sam na fakultetu kad sam dobio pismo, na papiru s kvadratićima, napisano okruglim, gotovo, dječjim rukopisom.

Dragi prijatelju, nakon što pročitaš ovo pismo, svojom rukom napravi deset primjeraka i pošalji na adrese deset svojih prijatelja. Ovo je pravo lančano pismo: ako ga prosljediš, u tvoj će život ući sreća, novac, ljubav, mir i radost; ako prekineš lanac, mogu ti se desiti strašne nesreće. Jedna mlada koja

je dvije godine željela dijete, ali nije uspijevala ostati trudna, prepisala je pismo i poslala ga na adrese svojih deset prijatelja. Tri dana poslije saznala je da je trudna. Jedan skromni uposlenik „Pošta” prepisao je pismo i poslao ga na deset adresa svojih prijatelja i rodbine pa je naredne sedmice dobio veliki iznos na lotu.

Jedan gimnazijski profesor, međutim, nasmijao se kad je primio ovo pismo i pocijepao ga. Nekoliko dana poslije, desila mu se nesreća, slomio je nogu i još su ga izbacili iz stana.

Jedna domaćica primila je pismo i odlučila da ne prekida lanac. Ali nažalost, izgubila je pismo i tako prekinula lanac. Ubrzo je oboljela od meningitisa, i iako je ozdravila, ostala je invalid cijelog života.

Neki ljekar, kad je dobio pismo, pocijepao ga je uzvikujući prezrivo tonom da ne treba vjerovati u slična praznovjerja. Nakon toga, bio je otpušten s klinike gdje je radio, ostavila ga je supruga, razbolio se i na kraju umro lud.

Ne prekidajte lanac!

Pročitao sam pismo svojim prijateljima, koji su ga smatrali zabavnim. Kad su se prestali smijati, upitali su me da li namjeravam da ga pocijepam ili da umrem lud. Ili da marljivo pristupim prepisivanju deset pisama krasopisom, na šta bi me bez milosti, pretpostavljam, podsjećali barem sljedećih deset godina.

To me iznerviralo, pomislio sam kako se ne bi pravili takvi pametnjakovići da je pismo stiglo njima i, naravno, rekao sam da ću ga pocijepati.

Tražili su da to uradim pred njima. Insinuirali su da bih se mogao predomisлити i daleko od znatiželjnih pogleda napraviti famoznih deset primjeraka pisma, itd.

Ukratko, bio sam prisiljen pocijepati ga i kad sam završio, najduhovitiji od trojice reče da ne treba da brinem: kad to bude potrebno, oni će se pobrinuti da me smjeste u neku dobru ludnicu.

Poslije otprilike osamnaest godina, uhvatio sam se u ozbiljnom razmišljanju da se proročanstvo ostvaruje. U svakom slučaju, strah od novog napada panike i ludila nisu bili moji jedini problemi.

Počeo sam da patim od nesanice. Provodio sam noći gotovo u cijelosti budan, tonući u san malo prije zore. Rijetko sam uspijevao zaspati u normalno doba.

Ali u tom slučaju, budio sam se uvijek nakon dva sata i nisam uspijevao ostati u krevetu. Ako sam i pokušavao, napadale bi me jako tužne, nepodnošljive misli. O tome kako sam uzaludno protraćio život, o djetinjstvu. I o Sari.

Tada bih bio prisiljen ustati i hodati po stanu. Pušio sam, pio, gledao televiziju, uključivao telefon besmisleno se nadajući da će me neko nazvati usred noći.

Počeo sam se brinuti da će ljudi primijetiti moje stanje.

Najviše sam se brinuo da ću izgubiti kontrolu i u takvom stanju sam proveo cijelo ljeto.

Stigao je avgust, a ja nisam našao nikoga ko bi pošao na godišnji odmor sa mnom. Istina je da nisam ni tražio, a nisam imao hrabrosti krenuti

sam. Tako sam lutao, tražeći gostoprimstvo u vilama i kućama prijatelja, na moru ili selu. Isključujem mogućnost da sam stekao mnoge simpatije tokom ovih lutanja.

Ljudi su me pitali jesam li bio malo neraspoložen i ja sam govorio da jesam, malo, i obično razgovor nije dugo trajao. Nakon nekoliko dana, shvatao sam da je vrijeme da pakujem kofere i tražim drugo sklonište, odlažući što duže povratak u grad.

U septembru, vidjevši da stvari ne idu nabolje, posebno jer više nisam mogao izdržati da provodim noći budan, otišao sam porodičnom ljekaru, koji mi je bio i prijatelj. Htio sam nešto za spavanje.

Pregledao me, ispričao sam mu svoje simptome, izmjerio mi je pritisak, pregledao oči pomoću male lampe, rekao mi da uradim pomalo blesave vježbe za ravnotežu i na kraju rekao da je bolje da odem na pregled *specijalisti*.

„Šta želiš reći, izvini? Kakav specijalista?”

„Pa, specijalisti za ove probleme.”

„*Koje* probleme? Daj mi nešto za spavanje i da završimo s ovim.”

„Gvido, situacija je malo složenija. Izgledaš ljuto. Ne sviđa mi se kako gledaš stvari oko sebe. Ne sviđa mi se kako se krećeš, ne sviđa mi se kako dišeš. Moram ti reći: ti nisi dobro. Moraš otići na pregled specijalisti.”

„Misliš nekom...” Usta su mi bila suva. Glavom su mi prolazile nepovezane misli. Možda je mislio da trebam na pregled internisti. Ili homeopatu ili terapeutu masažom. I ajurvedskom ljekaru.

Ah, pa dobro, ako moram internisti, terapeutu masažom, ajurvedskom ljekaru, homeopatu, jebiga, nema problema, idem.

Kao da se plašim, jer... PSIHIJATRU? Jesi li rekao psihijatru?

Plakalo mi se. Poludio sam, sad je to rekao i ljekar. Proročanstvo se ostvarivalo. Rekao sam mu da je u redu i da mi zasad može dati i nešto za spavanje pa ću onda razmisliti. Da, da, u redu, nemam nika-ko namjeru da potcijenim problem, vidimo se, ne, ne, nije trebalo da mi preporuči nekog, suva su mi usta, nekog od tih. Nazvaću te pa ćeš mi reći.

4

Odjurio sam. Naravno, nisam sišao liftom.

Moj ljekar je pristao i prepisao mi sredstvo za spavanje i s tim se pilulama situacija činila malo boljom.

Raspoloženje je i dalje bilo miš-sivo, ali bar se nisam vukao, poput kakvog duha, uništen nesanicom.

U svakom slučaju, moji rezultati na poslu i profesionalna pouzdanost bili su opasno dovedeni u pitanje, ispod nivoa. Mnogim je osobama sloboda zavisila od mog rada i moje koncentracije. Pretpostavljam da bi smatrali zanimljivim da su otkrili kako sam provodio poslijepodneva odsutno listajući njihove predmete, i to da nisam mario za njih i njihove slučajeve, da sam na ročišta išao potpuno nepripremljen, da je ishod suđenja bio prepušten slučaju i da je, ukratko, njihova sudbina bila u rukama jedne neodgovorne, psihički poremećene osobe.